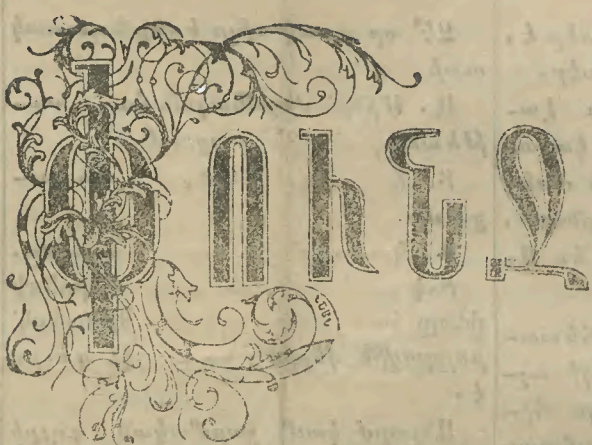

Փոստը ԵՄԱՍՍՕՐ օրերը կը հրատարակուի. — Տա-
րեկան բաժանորդագրինքն է երկու եւ կէս արծաթ Մեհիս
կանխիկ վճարելի, քէ մայրաքաղաքին եւ իւր արտա-
նագը եւ քէ գաւառաց համար: — Վեց եւ երեք
ամսաց համար ալ բաժանորդ կընդունուի: — Հասր 40
խաւայ է, եւ կը գտնուի մասնաւորապէս Պահէ-Գաբու
օրականն եւ գրականն Միլիթի եւ Նեան աղայից խա-
նութիւնը: — Ծանուցմանց տողը 3 դրո. է մէկ անգամի հա-
մար: Աւելի անգամ կ'ըլլայ աւելի անգամներու համար:

ՀԱՍՏԵ
Ս.Ո. ՏԵՐԵԿ-ՏԵՐ Հ. Ս. Ա.Ս.Ա.Ս.Ա.Ս.Ս.
Կ. ՊՈԼԻՍ
Պարզ-Բազար Նափիյէ խան վերի յարկ քիւ 16

درعليهده بالقي بازارنده ناعفه خاندنه اوست قاتده
نومرولى اولطده {پونچ} غزتهسى صاحب امتيازى
مبارسوم اروميايه

ADRESSE
H. S. ALADJADJIAN
Directeur du Journal Armenien
POUNCEH
16 Nafie-Han Balouk-Pazar 16
CONSTANTINOPLE

ԻՆՉՈՒ ԱՄԷՆ ԹԵՄ ԻՐ ԹԵՄԱԳԱՆ
Դ ՊՐԱՆՈՅԸ ԶՈՒՆԻ

Մի ծաղկացի երկտառարդ հայ
Պ. Ս. Ս. ... Եւն անունով կը պատ-
մէր հետեւեալը:

Մեր Ծաղկան 12 հայաբնակ
գիւղերէ է բաղկացած, որոնք
միմեանց մօտ են: Մեզ հետ միա-
սին նոյն գաւառի բնակիչք են եւ
լատ յոյներ, որոնք զետեղուած
են 32 գիւղերի մէջ: Կան եւ մի-
երկու տաճկաբնակ գիւղեր: Հա-
յաբնակ գիւղերէ եւ ոչ մինը երբ
եւ իցէ ուսումնարան է ունեցած,
եւ այժմ ալ չունի: Յունաբնակ
գիւղերը տարբ տարի սորամէ ա-
ռաջ սկսած են ուսումնարաններ
բանալ: Ծաղկան թիֆլիսի թեմին
կը պատկանի. եւ ցարդ թեմակալ
Առաջնորդներէ միայն Գեր. Արիս-
տակէս Արքեպիսկոպոսը նորան այ-
ցելած է:

Ինչու համար Առաջնորդներ կը
նշանակուին թեմերի համար:

1887 թուականին Շուշի քաղաքը
եկած էին մի քանի քահանայա-
ցունք, որոնք ձեռնադրուելու
էին քահանայ մօտակայ գիւղերի
վրայ: Այն ժամանակուայ թեմա-
կալ Առաջնորդն էր Կարապետ ե-
պիսկոպոս Այվազեանը:

Մեծապատիւ Պ. Համբարձում
Շխանը, որ հոգաբարձու էր
Շուշու թեմական դպրանոցի, ինձ
հետ միասին գիւղացի Առաջնորդին
եւ խնդրեցինք ձեռնադրել վե-
րոյից քահանայացուներին առ-
ժամանակ, որպէս զի նորա միջոց
ունենային նախ դիտութիւններ
մէջ հմտանալու եւ ապա ձեռնա-
դրուիլ քահանայ:

— Եւ, պարտնէր, գիւղերի
համար ի՞նչ հարկաւոր է ուսման
հմտութիւն: Ինձ այժմ փող է
հարկանք. ես ալ որ եպիսկոպոս
ձեռնադրուեցայ՝ առանց փողի՝
ձեռնադրուեցայ: Այս տեղ որ ձեզ
համար Առաջնորդ եկայ՝ առանց
փող վճարելու եկայ: Զէ՛ որ
տուածներս պիտի յետ ստանամ:
տալու տեղեր ունիմ: Ինձ չուտով
փող է պէտք, որ յանցանքի մէջ
ալ բռնուելու լինիմ, կարողանամ
փողով աղատուիլ, առաց մեզ
Առաջնորդը:

Այնու ամենայնիւ ես եւ Պ.
Շխանը համոզեցինք Առաջնորդին
յետաձգել ձեռնադրութիւնը եւ
մի-երկու ուսուցիչներ ձեռն յանձ-
նառու եղայ դաստիարակ մի քանի
աւարկանք: Ես կը դաստիարակեի
եկեղեցական պատմութիւն հայոց՝
հրաբար: Այս քահանայացուների
ձեռնադրութիւնը կատարուեց 1888
թուականի սկզբում:

Ես վերեւը հարցրի թէ՛ Առաջ-
նորդները ինչու համար կը նշա-
նակուին:

Հանգուցեալ Կարապետ եպիս-
կոպոս Այվազեանի նապարակակա
խոսքովանութեամբ: Ես հասկացայ 1887

թուականին թէ՛ կան Առաջնորդ-
ներ, որոնք կը նշանակուին ոչ թէ
խորանց վիճակի բաղմամբիւ ժո-
ղովրդների բարոյական, մտաւորա-
կան եւ ֆիզիքական դարգացման
սուրբ գործը կանոնաւոր կերպով
յառաջ տանելու համար, այլ
սպիտակեցրի փող վճարելու, փող ժո-
ղովրդի եւ պատմութիւնը ազատելու
համար...

Եթէ «Ծաղկա» կոչուած տեղի
հայաբնակ 12 գիւղերի հայ բնա-
կիչները, որոց նախնիքը Կարապետ
եպիսկոպոսի ձեռքով դարձած են
1828 թուականին, ցարդ օրինակ
չեն կարողացել առնել նոյն թեմի
Ներսիսեան դպրանոցից, եւ չունին
ու չեն ունեցել յընթաց 72 տար-
ուայ եւ ոչ մի ուսումնարան, հա-
պա ի՞նչ կը լինէին նոյն ծաղկացի
հայ գիւղացիները, եթէ թիֆլիսի
թեմը չունենար իւր թեմական
Ներսիսեան հարուստ դպրանոցը:

Այժմ ծաղկացի հայ գիւղացիին
սկսեալ թեմակալ Առաջնորդէ իւ-
րաքանչիւր տեղական եւ օտարա-
կան հայ կարող չէ՛ ասել թէ՛ «Եր-
բար», ինչու համար դուք ձեր
գիւղերի մէջ ուսումնարաններ չէք
բաց անել՝ ձեր զաւակները կրթե-
լու համար...: Ինչու օրինակ չէք
առնել ձեր թեմի թեմական դպ-
րանոցէ, որն օրէ օր կը ծաղկի...:
Ինչու չէք գիւրդ ձեր Առաջնոր-
դին, որն թեմական դպրանոցի
համար ոչ մի ջանք չի խնայեր, որ
գիւղերի համար կարողանայ պատ-
րաստել ուսուցիչներ, դպիւրներ,
սարկաւազներ եւ քահանաներ...:

Եւ ժողովուրդը այդպիսի սրտա-
ցաւ խօսքեր լսելով ուրիշներէ՝ նա
մանաւանդ իւր ջանասէր Առաջ-
նորդէ, կարող է անտարբեր մնալ
իւր զաւակների կրթութեան սուրբ
գործին...: Ես կարծեմ, «Ծաղ-
կան» վաղուց ուսումնարաններ
կունենար, եթէ թիֆլիսի մէջ նըս-
տող 1828 թուականէ ի վեր թե-
մակալ Առաջնորդներէ զի վեր բա-
րեմանք գնալ «Ծաղկա» եւ մնալ այն-
տեղ ոչ քէ մի երկու ժամ, ինչպէս արեւ
է Գեր. Արիստակէս Արքեպիսկոպոս
Սեդրակեանը, այլ մի քանի շաբաթ, եւ
զի մի ուսումնարան անմաք բանալի
յետի վերադառնալ Առաջնորդակա
հոգի եւ մարմին լցանող ապարանք...:
Զմոռանանք որ թիֆլիսի թեմի Ա-
ռաջնորդներէ երկուսը, այն է Ներ-
սէսը եւ Մակարը կաթողիկոսներ
ալ եղան:

Ուրեմն, նախ պէտք է իւրաքան-
չիւր Առաջնորդանիստ քաղաք ու-
նենայ իւր թեմական միջնակարգ
ուսումնարանը, որ վիճակի միւս
քաղաքներին եւ գիւղերին կեն-
դրան օրինակ տրուի իւր օրինակ,
երկրպետներ եւ ուրիշ ստորին կար-
գի ուսումնարաններ բանալու:

Թեմական դպրանոց չունեցող
վիճակի Առաջնորդին ո՞ր դաւա-
ռական քաղաքի կամ գիւղի հայ
ժողովուրդը կը լսէ, եթէ վերջինս
յորդարէ նոցա իւրեանց երկու սե-

ռի զաւակների կրթութեան հա-
մար ուսումնարաններ բանալ:

Զէ՛ որ ամէն մէկ հայ առիթ
կունենայ ասելու Առաջնորդին թէ՛
«Ինչու դու ինքդ Առաջնորդա-
նիստ քաղաքիդ մէջ չունիս մի թե-
մական դպրոց...»: Նախ այդ մա-
սին հոգս արա, եւ բաց նորան, ու
յետոյ մեզ ասա: Այս կերպ խօ-
սողներին ի՞նչ պատասխան տալու է
փափկասուն, ապարանքաւոր Առաջ-
նորդը...:

Ըստ իմ խորին համոզման՝ Ա-
ռաջնորդ ուղարկողի վրայ արեա-
կան պարտ է կայ եւ դեղիւ է,
որ նա նախ եւ առաջ սկսէ իւր
նստած քաղաքի մէջ բանալ թեմա-
կան դպրոց երեք պատրաստական
բաժանմունքներով, վեց դաստա-
նով եւ մի լրացուցիչ դասանոցով՝
մասնագէտներ պատրաստելու հա-
մար:

Եւ որպէս զի մի Առաջնորդ կա-
րող լինի երեք բաժանմունքով եւ
եթէ դասարանով թեմական դպ-
րոց բանալ, նա պէտք է գիւրդ ամ-
բող իւր վիճակի ժողովուրդներին,
որ սոքա համաձայնին իւրեանց
միասնադր կամ պարբերական օգ-
նութիւններով աշխատեցնել թեմա-
կան դպրոցի նիւթական դրու-
թիւնը:

Դորա համար անհրաժեշտ է անմաք
իւրաքանչիւր քաղաքի եւ գիւղի
հայ ժողովուրդներին այցելել եւ ժող-
վել ամենայն տեսակ նուիրելու: Գիւղա-
ցիներէ՛ փոխանակ փողի՛ լաւ է
ժողովել կալ ժամանակ՝ ըստ կա-
րողութեան իւրաքանչիւրի՝ հացա-
հատիկներ եւ ժողովուածը վաճա-
ռել, ու ստացուած փողերէ կազ-
մել անձեռնմխելի դրամագումար՝
յանտու դպրոցի, կամ գնել ան-
շարժ կալուածքներ՝ նոցա տոկոս-
ներով ու արդիւնքներով թեմա-
կան դպրոցի բոլոր պէտքերը հո-
գալու համար:

Այսպիսի մի շատ օգտակար գոր-
ծի համար, որ բարեպաշտ հայը
իւր անունը անմահացնելու նպա-
տակով՝ չի նուիրել կտակով իւր
մահուանէ վերջը ո՞ր եւ է շարժա-
կան եւ անշարժ գույք...:

Կը յիշեմ, սորամէ մի քանի տա-
րի առաջ Գեր. Ստեփանէ եպիսկո-
պոսը Ս. Հայրապետի հրամանով
գնացած էր Բագու քաղաքը՝ ժա-
մանակաւորապէս, կարծեօք, Շա-
մախի վիճակը կառավարելու հա-
մար:

Ուսումնական, շատ գործունեայ
եւ ուսումնարանասէր Գեր. Ստե-
փանէ եպիսկոպոսը տեսնելով որ
Շամախի վիճակը չունի թեմական
դպրոց, իսկոյն սկսեց Բագուայ եկեղե-
ցիների եւ մասնաւոր ճեմի մէջ քաղա-
քի ժողովրդոց քեմական դպրոցի մտքին.
Եւ անձամբ կարողացել էր ստորա-
դրութեամբ հաւաքել 300,000
բուպի:

Այսպիսի եռանդով եւ ջանասի-
րութեամբ պարտական է ամէն մի Ա-
ռաջնորդ գործել իւր վիճակի ժողովրդոց

բարոյական, մտաւորական եւ ցիւրական
զարգացման սուրբ գործի համար:
Ի հակառակ դէպս, հազար անգամ
լաւ է անձնական եւ պատուաւորական
հաշիւներով միայն զբաղուող Առաջնորդ-
ները հեռացնել պատեհներէ եւ նշա-
նակել նոցա տեղերը ժողովուրդեան
օգտին ծառայող մարդիկ, որոց
համար Առաջնորդական պաշտօնը
անբաժան է քեմական, երկրպետան եւ
սարակաւ դպրոցների...:

Առ նուագն եօթը եւ երեք
սարին անգամ մը այցելել պէտք է

Մի քանի շաբաթ սորամէ առաջ
Նոր-Նախիջեւանի մօտ գտնուող Ե-
կատերինաւան եւ Սուլթան-Սալա
կոչուած հայաբնակ գիւղերի մէջ
չորս տարի ուսուցչութիւն արած մի
անձն ինձ հետեւեալը պատմեց.
«Եկատերինաւան եւ Սուլթան-
Սալա գիւղերը ցարդ վասաւորը
չուր կը խմեն, մինչդեռ սոյն գիւղերէ
մի քանի քրոնքեր հետու Եւս առողջա-
րար ջիւր կան եւ զանաւոր յիշ-
եալ գիւղերը բերելու համար
մտածող անգամ չկայ...: Սուլթան-
Սալայի ազգաբնակիչները՝ 127
տարուայ՝ հիմնուել է Վեր՝ կենաց
չընաւառութեան մէջ՝ գրեթէ չէ
աւելացած, մինչդեռ Զալթըր,
Թօփուի եւ ուրիշ հայաբնակ մօտա-
կայ գիւղերի բնակիչներ թուրքը
յընթաց 127 տարուայ՝ կրկնա-
պատկուել, եռապատկուել են...:
Սոցա խմելու ջրերը շատ առողջա-
րար են...»

— Միթէ Նոր-Նախիջեւանի փո-
խանորդ վարդապետները այդ գիւ-
ղերը չէ՛ն այցելել, — հարցրի ու-
սուցչին:

— Թէեւ կ'այցելեն, բայց անօ-
գուտ, որովհետեւ նոքա կ'այցելեն
միայն օգտակարութեամբ օգտուելու հա-
մար: Եւ եթէ գիւղացիք իւրեանց
բարոյական, մտաւորական եւ նիւ-
թական ցաւերի համար կը յանդգ-
նին մի քան խնդրելու փոխանորդէ,
սորա պատասխանը՝ ինչպէս իմ
ժամանակը եւ իմ ներկայութեամբ
եղած է՝ «Խալաղաւներ մի՛ անէք.
եւ ձեզ լաւ կը ճանաչամք բաւերը.
եւ՝ լաւ ուտելէ ու խմելէ վերջը՝
նոքա ինչքան գործ արինք ասե-
լով՝ կը վերադառնան իւրեանց
փոխանորդանիստ քաղաքը»:

Մենք հոգեւորականներս յիրաւի
որ շատ դարմանալի մարդիկ ենք.
Ամենքս ալ կը գանգատուինք թէ՛
հոգեւորականներս մեր պատիւը
կորցրած ենք ժողովուրդների գիւրդ-
եւ այս դժբախտութիւնը մենք կը
վերադարձնենք ժողովրդոց քեմական
սուրբ եւ քուսակաւորութեան:

«Փառաւոր» ինձ Հայր, որովհետեւ
եւ Քեզ փառաւորեցի. ինչ որ պատուի-
նեցի՝ կատարեցի: Այս անգին խօս-
քերով Գրիստոս գիւրդ իւր երկնա-
ւոր Հօր, խնդրելով Նորամէն փառք
ու պատիւ, փոխարէն իւր կատա-
րած այն գործին, որն երկնաւոր
Հայրը Նորան յանձնած էր...

Գրիստոս իւր երկնաւոր Հօրմէն
միայն պատիւ ու փառք կը խնդրէ,
կ'ուզէ. իսկ հոգեւորականներս—
ժողովուրդների: Ժողովուրդներէ պատուի
ու փառքի սպասողը, ժողովուրդնե-
րի՝ ալ միայն կամքը կատարող կը
լինի...: Բայց մենք ժողովուրդների
գիւրդ մեր պատիւը կորցրած
ենք...: ուրեմն ժողովուրդների
կամքն ալ կատարած չենք...:
Հապա որի՞ կամքն ենք կատարած:
Արդեօք միայն մեր կամքը կատարած
չէ՞նք...: որ այս օրի ենք հասած:
«Ով որ կուզէ լինել մեծ, քող ցա ու-
րիշների պատեհնայ լինի: Եւ եկած չեմ
պատեհն ստանալու, այլ անձ ուրիշների
համար գոնելու, ուրիշների ծառայելու»:
Գրիստոսի այս՝ ճշմարտութիւնով
լի խօսքերն վերջը ի՞նչ ասելու է
այն եկեղեցականներուն, որոնք ի-
րենց յանձնուած հօտի բարոյական,
մտաւորական եւ ցիւրական զարգացման
սուրբ գործը յաջողութեամբ առաջ տա-
նել չուզեն կամ չեն կարող:

Ի՞նչ իրաւունքով ես ինքս ինձ
երեսնեայ եւ հայոց ժողովրդի քանա-
կայ կը համարեմ, երբ Գրիստոսի թէ՛
ասանքներն եւ թէ՛ արածներն բոլոր-
ովին հակառակ վարուող եմ...:
Եթէ ես ինձ յանձնուած ժողովրդի
բարոյական, մտաւորական եւ նիւ-
թական զարգացման սուրբ գործին հա-
ւասարմութեամբ եւ նեմատեմութեամբ ծա-
ռայող չեմ, այլ խաղալիք եմ մոլի իւ-
խոցների եւ մոլի արծաթապատեհների
մեղք, ինձ պէտք է անուանել
գող եւ աւաղակ, եւ ոչ թէ քահա-
նայ կամ Գրիստոսի փոխանորդ:

Ի՞նչ անուն տալու է այն եկեղե-
ցականին, որն իրեն յանձնուած ո՛չ
գիւղեր կ'ուզէ տեսնել եւ ո՛չ ալ քա-
ղաքներ: Նա պատրաստ է սիրով իւր
արքունիքս քաղաքն բաժանուիլ այն
ժամանակ, երբ կ'առաջարկուի նորան
Առաջնորդական. արքունի առաջնոր-
դանիս քաղաք: Իսկ եթէ կը պատահի
այցելել ճգն, կիսավայրենի, աղոտ
գիւղացիների՝ օգտից եւ փողայից լի-
նելու միայն նպատակով՝ այն ժամա-
նակ ի՞նչ անուն տալու է այդ ե-
կեղեցականին:

Հայ-գիւղացին, կասե՛ք, տգէտ,
կիսավայրենի, աղոտ, ախտոտ է:
Կ'ասենք թէ՛ նա հող չունի ըստ
բաւականին, նա բժշկի երես երբեք
չի տեսնել, անտ ջրի, օդի եւ
սնունդի պատճառով ալլասեռելով
վրայ է, բարոյապէս այնքան ընկած
է, որ նորա համար Եւս դիւրին է
իւր դրացիի տունին, խոտի եւ
ցորենի դէզերին կրակ տալ՝ կրքերէ
դրդուած՝ որ եւ է պատեհն համար:
Կ'ասենք թէ՛ երկու սեռի հայ
գիւղացիք եռանդով քաղաքացուց
հետեւելու վրայ են կեղծաւորու-
թեան, խաբարայութեան, անա-
ւակութեան, մոլի ոգելից ըմպե-
լիքներ եւ ծխախոտ դործածելու
մէջ: Իսկ ճ հայ գիւղացի, քեզ
թուրահաւատութեան մէջ ալ կը
մեղադրենք...: Բայց դուք, հայ
հոգաբարձ, արհեստաւոր, մշակ,
վաճառական, մի՛ կարծէք թէ՛ ձեր
ներկայ աննախանձելի դրութեան

